

Andersen-Ksenija:

O grdi mladi rački.

(Konec.)

»Ker sem tako grda!« si je mislila račka in je bolešno zaprla oči. Letela je naprej in do velikega močvirja je priletela, kjer so gnezdile divje race. Tu je ostala vso dolgo noč, zbita od srčne bolesti in od utrujenosti. Ko so naslednjega jutra divje race vzletele, so opazile novega tovariša.

»Kakšen strah je pa to?« so se smejale. Račka jih je spoštljivo pozdravila in potrpežljivo počakala, da se je nagledajo.

»Strašno grda si!« so povedale, ko so jo ogledale od vseh strani. »A to nas nič ne moti, če ne nameravaš izbirati neveste v naši družini.«

Ne, revše pač ni mislilo na nevesto. Bilo je srečno, da je smelo v miru ležati med bičevjem in se napajati iz močvirja.

Tako je minulo nekaj dni, ko sta prileteli dve divji goski. Bili sta še mladi, vendar ošabni in predrzni. »Bratec,« tako sta rački dejali, »silno nama ugajaš. Ali bi se nama ne priključil, da bi šli za srečo? V bližnjem močvirju so srčkane mlade goske, same gospodične. Tam bi si lahko izbral nevesto.«

Ko sta se tako norčevali, je zadonel oster pok in divji goski sta padli mrtvi v bičevje in voda se je pordečila od njih krvi. Pik, pok, so padali potem streli in cele jate divjih gosi so se dvigale iz močvirja. Od vseh strani je pokalo. Bil je velik lov. Lovci so bili obkolili jezero in splezali celo na drevje, ki se je sklanjalo nad vodo. Lovski psi so brodili po blatu in preganjali svoj plen. Vik in krik je bil vse na okoli, vse je odeval modrikast smodnikov dim. Uboga naša račka ni vedela kam od strahu. Vtaknila je glavo pod perut in se potuhnila. Naenkrat je pa stal tik nje velik, strašen pes. Iz gobca mu je visel dolg jezik in oči so se mu svetile od lovske strasti. S svojo mrzlo njuško (gobcem) je iskal mimo račke, zraven pa kazal

ostre zobe. Potem pa — čof! — je skočil v vodo in račka je bila rešena.

»Hvala Bogu!« si je oddahnila. »Tako sem grda, da me še pes ne povoha!« Ležala je potem tiho in nepremično, okrog nje pa so padale šibre v vodo in odjekal je strel za strelom.

Šele pod noč so odšli lovci. A zbegana živalca se še ni upala premakniti. Nepremično je čakala ure in ure. Potem je pa bežala iz nevarnega kraja. Nastal je vihar in morala se je upirati z vsemi močmi, da je prišla naprej. Slednjič je prišla do na pol podrte kočice, ki je bila tako vegasta, da sama ni vedela, na katero stran bi se zvrnila — zato je še stala. Račka je sedla na repek, da bi si oddahnila. Nič več ni mogla naprej. Tedaj je opazila, da visé vrata, ki vodijo v kočico, le na enem podboju tako postrani, da bi se lahko smuknilo skozi špranjo v izbo. In to je tudi storila.

Notri je živela stara ženica s svojim mačkom in kokošjo. Mačka je imenovala »sinek moj«. Predel je in delal grbo in če ga je kdo pobožal po hrbtu navzgor, so prasketale iskre iz njegovega kožuha. Kokoš pa je imela majhne, kratke nožice, zato jo je žena imenovala: »Kokoška kratkonožka.« In kokoška kratkonožka je pridno legla jajca in ženica jo je ljubila ko dete.

Naslednjega jutra so opazili bivalci v koči tujca. Maček je pihal, kura kokodajskala.

»Kaj pomeni ta vik in krik?« je ugibala starka in je šla pogledat. A ker ji je vid že pešal, je mislila, da je grda mlada račka, čokata in močna, že dorasla gos, ki je zašla.

»To je kaj redek plen!« se je razveselila. »Imeli bomo gosja jajca, če nisi gosak. No, bomo videli!« Tako je ostala račka na poskušnjo za tri tedne v koči, a jajec ni legla. Pa je bil maček gospod v hiši in kura gospa in vedno sta ponavljala: »Mi in svet!« Kajti mislila sta, da sta onadva že polovico sveta in sicer boljša polovica. Račka pa je o tem drugače mislila, vendar je molčala.

»Znaš leči jajca?« jo je vprašala kura.

»Ne.«

»Znaš presti, prasketati in delati grbo?« jo je vprašal maček.

»Ne.«

»Pa se vtikaš vmes, ko govoré pametni ljudje? Fej te bodi!«

Uboga račka je čepela potrta v kotu. Mislila je na sveži zrak in na solnce in je zahrepenela po vodi. Končno ni mogla več molčati. Kokoši je potožila svojo bol. »Kaj ti vse ne pade v glavo?!« se je razvnela kokoš. »To pride od brezdelja. Jajca bi legla ali pa vsaj predla, pa bi prešlo.«

»Tako lepo je plavati po vodi! Tako čudovito lepo, če se nad glavo zgrinjajo valovi pri potapljanju,« je vzdihnila račka.

»Čudna zabava! Zdi se mi, da nisi pri pravi pameti! Mačka vprašaj — ta je najpametnejša žival, kar jih poznam — če bi ga mikalo plavati po vodi. O sebi niti ne govorim! Ali pa vprašaj našo gospodinjo! Pametnejše stvari sploh ne dobiš na svetu. Misliš, da bi se njej ljubilo plavati po vodi?«

»Ne razumete me,« je žalostno dejala račka.

»Če te mi ne razumemo, kdo pa naj te razume, sitnost sitna! Ali misliš, da si pametnejša od mačka in stare gospe? Da ne govorim o sebi. Ne domišljuj si, otrok, in rajši zahvali Boga za vse dobrote, ki si jih deležna pri nas. Ali ne sediš v topli izbi in se od nas še lahko kaj naučiš? A ti si neumnica! Ni prijetno živeti v tvoji družbi! Veruj mi, jaz ti hočem le dobro; pravim ti čisto resnico, in baš v tem lahko spoznaš svoje prave prijatelje. Glej, da se naučiš leči jajca ali presti ali iskre užigati!«

»Mislim, da je najboljše, če poletim v širni svet,« je dejala račka. »Kar poleti!« je dejala kokoš. In račka se je napotila v svet. Kmalu je našla vodo, kjer je lahko plavala in se potapljala; a vse živali so jo gledale postrani, ker je bila tako grda.

Prišla je jesen. Listje v gozdu je porumenelo, veter je pihal vanje in ga podil po zraku. Oblaki so viseli na nebu kakor sivi, težki mehovi in brila je mrzla sapa. Na plotu je čepel vran in krakal »mraaz, mraaz!«.

Kar zazeblu je, če si ga pogledal. To so bili hudi časi za ubogo račko.

Ko je nekega večera zahajalo solnce, je zletela iz grmovja jata lepih, velikih ptic. Račka še nikoli ni videla tako lepih. Perje teh letalcev se je svetilo ko bela svila in tiho so nagibali glave na dolgih, vitkih vratovih. Bili so labodje. S čudnim vzkrikom so razširili peroti in so odleteli iz mrzlih krajev na jug, do nezamrznjenih vodá. Račka je gledala za njimi, kako so se dvigali više in više in srce se ji je širilo od hrepenenja. Stegnila je vrat visoko za njimi in je kriknila tako presunljivo in čudno, da se je sama prestrašila. Nikoli ne bo pozabila teh lepih ptic. Ko so zginile na obzorju, se je račka potopila globoko pod vodo, da bi skrila svojo boleost. Dasi ni poznala imena lepih ptic in ni vedela, kam so odletele, je vendar čutila za njimi nekaj nepojmljivega. Ni jim zavidala lepote — kako bi ji prišlo kaj takega na misel, ubogemu, zaničevanemu bitju, ki bi bilo srečno, ko bi ga race trpele med sabo!

Ne — ljubila je te ptice s tiho bolečino.

Zima je postala mrzla, ledenomrzla. Račka je plavala venomer v krogu, da bi ji voda ne zamrznila; a vsako noč je krog postajal manjši. Že je okrog in okrog pokal led, dasi je krepko veslala z nožicami. Slednjič je omagala in led se je strnil okoli trudne, premrzle živalce.

Na srečo je tedaj prišel mimo kmetič. Opazil je račko, razbil z leseno coklo led in vzel živalco domov. Tam si je opomogla. Ko so se pa hoteli otroci z njo igrati, je mislila preplašena račka, da ji hočejo kaj hudega. V strahu je zletela naravnost v skledo mleka, da se je mleko razlilo. Prestrašena kmetica je plosnila z rokami. Račka pa je mislila, da je to znak za nov napad, in je zletela v dežo masla in od tam se je zaletela v žakelj moke. Jój! Kakšna je bila! Kmetica se je jezila, skušala jo je zadeti z loparjem, otroci so pá vpili, se smejali in prekopicavali, ko so jo skušali ujeti. Dobro, da so bila tedaj vrata odprta! Tako je račka srečno ušla. Vsa omamljena od strahu je obležala pod golim grmovjem v sveže zapadlem snegu.

Preveč bi bili žalostni, vi otroci, ko bi vam hotel popisati vse trpljenje in pomanjkanje, v katerem je živela račka to hudo zimo. A naposled je tudi zima minila, in nekega dne, ko je solnce že topleje sijalo, se je znašla račka na nekem jezeru, obraslem z bičevjem. Škrjančki so peli, grmičevje je cvetelo, pomlad je bila prišla.

Tedaj je račka veselo stresla peroti. Pri vsem trpljenju sta ji peroti močno zrasli in preden se je zavedla, sta jo dvignili in odnesli v lep, velik vrt. Tam so dehtele majnice in nagibale cvetoče veje k jasnemu jezeru sredi vrta. Kako lepo, kako pomladansko sveže je bilo vse naokoli! Nenadoma je zavilo izza ovinka pet lepih, belih labodov, ponosno in mirno, kot je to že njih navada. Račka je spoznala prelepe ptice, ki jih je bila srečala jeseni in se je tedaj čutila nesrečno kot še nikoli.

»Poletela bom h kraljevskim pticam!« je vzkliknila. »Morda me bodo ubile, ker se upam tako grda v njih bližino? A boljše umreti med njimi ko pa, da me preganjajo race, kavsajo kokoši, suva dekla, in da pozimi umiram od lakote in mraza!« In spustila se je v vodo ter je plavala labodom nasproti. Komaj so jo pa labodi zapazili, so ji že hiteli nasproti z razprostrtimi perotni.

»Ubijte me!« je dejala uboga račka, nagnila glavo nad vodno gladino in pričakovala smrtnega udarca. A kaj je zagledala v vodnem zrcalu? Zagledala je pod sabo lastno sliko: ne temnosivega, čokatega ptiča, ne, zagledala je lepega belega laboda! Kar je ležalo v labodjem jajcu, bo labod, četudi se je izvalilo v račjem gnezdu.

Zdaj je z lahkim srcem gledala na trpljenje in preganjanje, ki ga je prestala, kajti tem bolj je znala ceniti sedanjo srečo. Labodje so jo obkolili in božali s kljuni v pozdrav.

Kmalu so prišli otroci na vrt, metali kruh in zrnje v vodo in najmlajši je vzkliknil: »Glejte! Nov labod!« Tudi drugi so se razveselili: »Dà, priletel je nov labod!« Hiteli so k materi, ploskali od veselja in ji naznanili veselo novico. Vsi so trdili: »Novi labod je najlepši!

Tako mlad in ljubek je!« Stari labodje so se pa klanjali.

Tedaj je bila »račka« v zadregi in je skrila glavo pod peroti.

Velika sreča jo je zmedla, a ni je naredila ošabne, kajti plemenito srce ne postane nikoli ošabno. Spomnila se je, kako so jo zaničevali in preganjali, ker je bila tako »grda«, zdaj pa so jo imenovali najlepšo med temi lepimi pticami. Majnice so sklanjale cvetoče veje pred njo, solnce jo je grelo toplo in božajoče. Tedaj je razprostrla peroti, stegnila vitki vrat in vzkliknila iz dna srca: »Še sanjalo se mi ni o taki sreči, ko sem bila še grda mlada račka!«

Jožko Matko:

Dva popotnika.

Dva popotnika sta hodila po svetu. Ko sta že dolgo potovala, sta opazila, da jima je pošel že skoro ves živež. Ničesar drugega nista imela več v torbi kakor samo še pečenega kokotka, ki je bil pa tako majhen, da bi se ž njim ne bil mogel niti eden nasititi. Ker se nista mogla zediniti, kako bi si razdelila pečenega kokotka, sta se naposled dogovorila takó: Ko pojmeta spat, se jima bo gotovo kaj sanjalo. Kateri bo imel lepše sanje, tisti naj dobi kokotka.

Res ležeta oba in zaspita.

Proti jutru se zbudi prvi popotnik in vpraša svojega še napol zaspanega tovariša, naj pove, kaj se mu je lepega sanjalo.

»Povej ti prej!« mu je odgovoril tovariš.

»Jaz še napol spim.«

»Meni se je sanjalo, da sem videl lepo zlato košaro. V tej košari so spravljali angeli popotnike v nebesa. Tudi jaz sem sedel v tisto košaro in sem prišel srečno pred božji prestol.«

»Čudno!« je rekel drugi. »Meni se je ravno to sanjalo. Ko sem pa videl, da so se nebeška vrata zaprla za teboj, sem si mislil: lačen itak ne prideš iz nebes. Zato sem brž vstal in sem kokotka že ponoči pojedel.«